

Nr 77

Utlåtande i anledning av motioner om ersättning från sjukförsäkringen för borttagande av tatuering.

Andra lagutskottet har behandlat två till lagutskott hänvisade motioner, I: 505 av herr *Hjorth* och herr *Pettersson, Georg*, samt II: 999 av fru *Dahl m. fl.*

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär att frågan om ersättning för vård jämte sjukpenning vid borttagande av tatuering blir föremål för övervägande i samband med nu pågående översyn av lagen om allmän försäkring.

I motionsparet I: 468 och II: 744 har samma motionärer yrkat att kostnaden för bortoperation av tatuering bör, i avvaktan på frågans lösning via lagen om allmän försäkring, få utgå ur anslag som ställs till förfogande för rehabiliteringen av personer med sociala handikapp m.m. Dessa motioner har hänvisats till statsutskottet.

Motionerna

I motionerna I: 468 och II: 744, till vilka hänvisas i de nu behandlade motionerna, anför motionärerna att lagen om allmän försäkring med nuvarande tillämpning innebär att ersättning i allmänhet ej kan utgå för kostnader i samband med bortoperation av tatueringar. Detta medför enligt motionärerna stora svårigheter för vissa grupper av tatuerade, exempelvis personer med grav social missanpassning, som i rehabiliteringssyfte önskar få tatueringar bortopererade. För sådana grupper kan tatueringar, som de låtit utföra i ett visst skede av sitt liv, senare komma att upplevas som ett besvärligt problem vid försök att få arbete eller i andra sammanhang. Tatueringarna kommer därigenom att försvåra eller omöjliggöra en återanpassning till normal livsföring. I motionerna framhålls vidare att tatueringarna i vissa fall kan kräva omfattande operationer (transplantationer) med efterföljande sjukhusvistelse och konvalescens, vilket de personer som det här gäller saknar medel att bekosta. Motionärerna, som anser det angeläget att samhället på allt sätt bidrar till återanpassningen av personer med sociala och andra handikapp, uttalar att bortoperation av tatueringar av angivet slag bör ses som ett naturligt led i rehabiliteringen.

Gällande bestämmelser m. m.

Genom lagen om allmän försäkring är sjukförsäkringen, fränsett den hjälp som utgår till barnaföderskor, begränsad till att avse ersättning endast vid sjukdom. Enligt 2 kap. 2 § AFL utgår sålunda ersättning för läkarvård endast vid sjukdom, som enligt läkares utsago kräver sådan vård. Ersättningsberättigad sjukhusvård är enligt 4 § samma kapitel endast sådan vård, som på grund av sjukdom eller förlösning varit erforderlig. Beträffande sjukpenning gäller att sådan utgår endast vid sjukdom, som förorsakar nedsättning av arbetsförmågan med minst hälften. Bestämmelserna medför att ersättning inte kan lämnas exempelvis för förebyggande hälsovård.

Lagen innehåller ingen definition av begreppet sjukdom. Förarbetena till den tidigare lagen om allmän sjukförsäkring innehåller emellertid några vägledande uttalanden härom (SOU 1944: 15, s. 162 f.). Dessa innebär i huvudsak följande. Som sjukdom kan betecknas varje onormalt kropps- eller själstillstånd, som inte sammanhänger med den normala livsprocessen. Vid bedömningen bör dock skälighetssynpunkter beaktas. Om en person, som söker läkare, har skäl att anta att han är sjuk, bör således ersättning kunna utgå även om läkaren inte kan konstatera någon sjukdom. Ersättning bör också utges vid vård, som föranleds av medfödda kroppsfel och genom vilken arbetsförmågan hos den vårdade kan höjas. Detta avser dock inte åtgärder, som helt eller huvudsakligen är betingade av önskan att förbättra utseendet. Operation för t. ex. harmynthet eller skelögdhet bör emellertid medföra rätt till ersättning. Över huvud taget bör i tveksamma fall ersättning utgivas, då den lämnade vården enligt läkares utsago är att betrakta såsom sjukvård.

Den nu aktualiserade frågan om rätt till ersättning för läkarvårdsutgifter och till sjukpenning i samband med borttagande av tatuering har prövats av försäkringsdomstolen i ett avgörande den 21 mars 1969. Fallet gällde en man, som skaffat sina tatueringar under värnpliktstjänstgöring. Han gjorde gällande att hans tatueringar förorsakade honom psykiskt lidande och obehag. Något läkarintyg som gav belägg för detta påstående, förelåg emellertid inte i ärendet. Hans ansökan om ersättning och sjukpenning avslogs av vederbörande försäkringskassa. Beslutet fastställdes sedermera av riksförsäkringsverket och försäkringsdomstolen. I riksföräkringverkets beslut hette det bl. a. att vården ej föranletts av sjukdom i den mening som avses med detta begrepp i lagen om allmän försäkring.

Tidigare riksdagsbehandling m. m.

Riksdagen har tidigare haft att ta ställning till motionsyrkanden som

syftat till en utvidgning av sjukförsäkringens hjälpformer till att avse även annan vård än sådan som föranleds av sjukdom. Här må hänvisas till *andra lagutskottets* av riksdagen godkända *utlåtanden 1962: 11*, som bl. a. rörde ersättning för utgifter för behandling av gomdefekta barn, och *1968: 9* om ersättning enligt lagen om allmän försäkring i samband med transplantation.

I motioner till fjolårets riksdag hemställdes om vidgade möjligheter till ersättning från den allmänna försäkringen för behandling av personer med medfödda och förvärvade ansikts- och käkmissbildningar. I sitt *utlåtande nr 77* refererade utskottet ett remissuttalande av riksförsäkringsverket, enligt vilket det var angeläget att vidtaga åtgärder så att patienter, som på käkskadevårdens område meddelats behandling förenad med dryga kostnader, själva skulle behöva svara blott för en mindre del av dessa. Utskottet förklarade sig i allt väsentligt ansluta sig till motionernas syfte och ansåg att frågan om ersättning från den allmänna försäkringen i de berörda fallen borde utredas. Utskottet hemställde att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle som sin mening ge till känna vad utskottet anfört. Riksdagen godkände utlåtandet (rskr. 368). Utredningsuppdraget överlämnades till riksförsäkringsverket, som inom kort torde komma att framlägga förslag i ämnet.

1961 års sjukförsäkringsutredning har den 29 september 1970 avlämnat sitt slutbetänkande, som innefattar utredning och förslag i frågor rörande konvalescentvård samt ersättning för s. k. merprestationer och för vissa sjukresor. Utredningens uppdrag är därmed slutfört.

Remissyttrande

Socialstyrelsen, som avgivit yttrande till statsutskottet över motionerna I: 468 och II: 744, tillstyrker förslaget att ersättning utgår för kostnaderna för borttagande av tatueringar. Styrelsen anför vidare bl. a.

Alla förmår icke bedöma de framtida konsekvenserna av en utförd tatuering. Längre fram i tiden kan en tatuering upplevas som ett särskiljande tecken och medföra isolering från mänsklig gemenskap.

Framträdande tatueringar kan också ge betydande svårigheter i arbetslivet och hindra återanpassning av tidigare socialt missanpassade individer.

Gruppen tatuerade individer som önskar få tatueringarna avlägsnade torde vara liten och ha ringa betydelse för sjukvårds- och försäkringskostnaderna, medan bibehållen tatuering kan hindra rehabiliterande åtgärder och försvåra behandlingen av vissa mentala sjukdomstillstånd.

Ur både social och medicinsk synpunkt finns starka indikationer för att avlägsna tatueringar som av individen upplevs som besvärande.

Den lämpligaste formen synes vara att ersättning utgår från allmänna

sjukförsäkringen och att borttagning av tatuering betraktas som ett led i rehabilitering och behandling av vissa sjukdomstillstånd. Det torde inte vara lämpligt att kostnaderna för behandlingen av dessa hudförändringar ersätts ur särskilda anslag. Därigenom skulle just dessa individer särskiljas. Det saknar i sammanhanget betydelse att hudförändringen är självförvållad, då även sjukdomstillstånd föranledda av t. ex. självförvållad alkoholförtäring omfattas av sjukförsäkringen. Då ifrågavarande åtgärder måste betraktas som angelägna ur rehabiliteringssynpunkt kan socialstyrelsen emellertid tillstyrka motionen om att ersättning för kostnaderna utgår ur ett särskilt anslag som ett provisorium i avbidan på den översyn av lagen om allmän försäkring som pågår.

Utskottet

Enligt lagen om allmän försäkring är sjukförsäkringsförmånerna — frånsett den hjälp som lämnas i samband med havandeskap — begränsade till att avse ersättning vid sjukdom. Ersättning för förebyggande hälsovård eller för annan vård som meddelas utan att sjukdom föreligger — exempelvis åtgärder som huvudsakligen betingas av den vårdsökandes önskan att förbättra sitt utseende — kan således f. n. ej utgå.

Förevarande motioner syftar till en utvidgning av rätten till sjukförsäkringsförmåner så att dessa kommer att omfatta även behandling och vård i samband med borttagande av tatuering. För vissa människor, framför allt socialt handikappade personer, kan enligt motionärerna tatueringar innebära ett besvärligt problem och försvåra eller omöjliggöra en önskvärd anpassning till normal livsföring. Dessa personer saknar oftast medel att själva bekosta den behandling med efterföljande sjukhusvård och konvalescens, som kan krävas för att avlägsna tatueringar. Motionärerna anser att frågan om rätten till sjukersättning och till sjukpenning i nu avsedda fall bör utredas.

I likhet med motionärerna anser utskottet att samhället på olika sätt bör underlätta rehabiliteringen av personer med sociala handikapp, och utskottet har förståelse för de synpunkter, som framförs på det i motionerna aktualiserade problemet. Motionärernas önskemål om en utvidgning av rätten till ersättning från den allmänna försäkringen ger emellertid utskottet anledning att framhålla, att lagen om allmän försäkring redan med nuvarande utformning inrymmer möjligheter till ersättning i de med motionerna avsedda fallen. Det torde nämligen kunna antagas att de socialt eller psykiskt betingade besvär, som kan ligga bakom en allvarlig önskan att få tatueringar borttagna, i en del fall är av sådan art att de kan betecknas som psykisk sjukdom. Därmed föreligger också rätt till ersättning för kostnader i samband med borttagande av tatueringar. Utskottet vill vidare framhålla att samhället även på andra sätt söker hjälpa dem som önskar få tatueringar borttagna. Personer som är intagna på vissa vårdanstalter kan sålunda för rehabiliteringsändamål få operation och annan behandling ut-

förd genom vederbörande anstalts försorg. Även socialhjälpslagen torde ge visst utrymme för ekonomisk hjälp i de med motionerna avsedda fallen.

Den av motionärerna väckta frågan om vidgade möjligheter till ersättning från den allmänna försäkringen måste emellertid enligt utskottets mening också ses i ett vidare sammanhang. Utskottet vill här erinra om att ersättning i åtskilliga fall ej kan utgå för behandling av medfödda eller förvärvade kroppsliga defekter, som — även om sjukdom i lagens mening ej föreligger — kan vålla svåra personliga obehag eller andra problem. Särskilt mot denna bakgrund anser utskottet det inte motiverat att enbart för den begränsade grupp av fall, som motionärerna åsyftar, företaga en översyn av lagen om allmän försäkring i syfte att utvidga rätten till ersättning från sjukförsäkringen. Skulle däremot en utredning om utvidgning av sjukdomsbegreppet sedermera komma till stånd, förutsätter utskottet att även den nu aktualiserade frågan kommer att prövas i det sammanhanget.

På grund av det anförda anser sig utskottet inte kunna tillstyrka bifall till motionerna. Utskottet får sålunda hemställa

att motionerna I: 505 och II: 999 inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 10 november 1970

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendens behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herr Strand (s), fru Hamrin-Thorell (fp), herrar Lars Larsson (s), Dahlberg (s), Wanhainen (s)*, Kaijser (m), Andreasson (cp) och Axelson (fp)*;

från a n d r a kammaren: fröken Sandell (s), herrar Gustavsson i Alvesta (cp)*, Fredriksson (s), Göransson (s), Nilsson i Kalmar (s), Aldén (s), Åkerlind (m) och Romanus (fp).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.